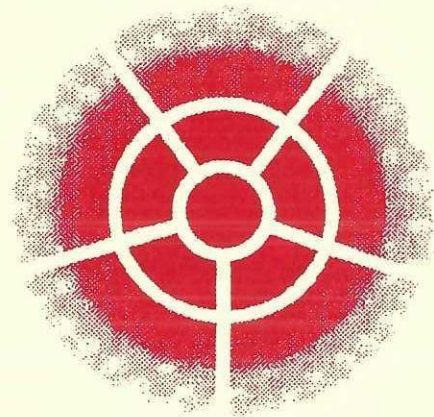


Verkenningen Individual Psychologische



50e Jaargang, nr. 3

Juli 2002

1875
1876
1877
1878
1879
1880
1881
1882
1883
1884
1885
1886
1887
1888
1889
1890
1891
1892
1893
1894
1895
1896
1897
1898
1899
1900

**INDIVIDUAL
PSYCHOLOGISCHE
VERKENNINGEN**

Een uitgave van:

Nederlandse Werkgemeenschap

Voor Individual Psychologie

Redactie adres:

Potgieterlaan 21

2394 VA Hazerswoude Rijndijk

Tel. (071) 341 61 10

E-mail: fam.kulker@wxs.nl

ISSN: 1382-5089

Alles uit deze uitgave mag geheel of gedeeltelijk worden overgenomen of vermenigvuldigd in welke vorm dan ook, mits met bronvermelding.

Redactie:
Dhr. G.A.L. Kulker

N.B. De plaats van de bijeenkomst is nog niet vastgesteld. Dat biedt u als lid de kans om een aanbod te doen en de vergadering in uw omgeving te laten plaats vinden.

AGENDA

Juli en Augustus 2002:

Zomerschool ICASSI te Potsdam. Duitsland.

Houdt u ruimte in uw agenda en zomerprogramma.

Nadere informatie: Theo Joosten; tel. 058 288 34 15.

6 tot 10 augustus 2002:

22e congres van de Internationale Vereniging voor Individualpsychologie te München, Duitsland.

Thema: Self and Society.

Informatie: DGIP-Kongressbüro,
Marktstrasse 12
99867 Gotha
Germany

Tel. 0049-36 21-2 96 91

E-mail: dgip-gotha@t-online.de

September 2002:

Opleiding Encouraging-trainer.

Wilt u meer informatie over deze opleiding kijk dan op www.encouraging-training.nl of vraag de brochure aan bij: Schoenaker-instituut; Salland 82, 8245 CJ Lelystad
Tel. 0320-257661

E-mail: W.broekhuizen@hccnet.nl

Vrijdag 15 november 2002 om 16.00 uur: **Jaarlijkse Ledenvergadering van de NWIP**

Voorafgaand aan de ledenvergadering zal aan de hand van het boek van Covey: The seven habits of highly effective people worden ingegaan op de rol van onze jeugdherinneringen in relatie tot ons werk.

INHOUDSOPGAVE

VOORWOORD 4

VROEGE JEUGDHERINNERINGEN 6

HAALT U WEL HET OPTIMALE UIT UW TEAM? 24

AGENDA 30

VOORWOORD

Het gezin als hoeksteen van

Momenteel zijn er een aantal ontwikkelingen in onze samenleving waar te nemen, die het gezin opnieuw in het middelpunt van de belangstelling plaatsen.

- Zo wordt in de Volkskrant van 9 maart 2002 melding gemaakt van een grootschalig sociologisch onderzoek naar de invloed van de gezinssituatie op de ontwikkeling van mensen. De onderzoeker Dykstra stelt: 'De familie is traditioneel de plek waar normen en waarden worden uitgedragen, waar de generaties elkaar ontmoeten en van waaruit mensen participeren in de samenleving. Maar wat betekent dat nog in deze tijd?'

In onze huidige tijd van scheidingen; van vaders en moeders die meer en meer tijd buitenshuis doorbrengen met werken; van nieuwe relaties tussen gescheiden partners, die elk hun eigen kinderen uit een vroegere relatie kunnen inbrengen in de nieuw ontstane gezinssituatie is nauwelijks nog plaats voor het traditionele gezin. Welke invloeden hebben zulke wisselende omstandigheden voor de jeugdigen die daarin opgroeien?

Het onderzoek is een poging om de rol van de familie bloot te leggen. De ondervragers gaan zich richten op de 'solidariteit' tussen familieleden. Waarmee wordt bedoeld: De gevoelens van de onderlinge verbondenheid en hoe die tot uiting komen in het gedrag. Hoe gaan familieleden bijvoorbeeld emotioneel met elkaar om? Voelen ze waardering, krijgen ze aandacht, wordt er onderling geroddeld? Enzovoort.

Het lijkt me een indrukwekkend onderzoek worden, dat tussen mei 2002 en maart 2003 plaatsvindt en over 3 jaar herhaald wordt om ook zicht te krijgen welke ontwikkelingen er in onze dynamische tijd plaatsvinden. Een gemiste kans is het dat men niet een verbinding maakt met het werk van Adler, dat in deze zin baanbrekend genoemd kan en mag worden.

- In de Intermediair van mei 2002 wordt melding gemaakt van het boek van Stephan Covey, 'The seven habits of highly effective people.' Dit boek staat als nummer 1 genoteerd van de toptien van boeken over management. Covey gaat er vanuit dat mensen, die op hun werk goed functioneren, deze vaardigheden hebben kunnen oefenen in hun gezin.
- En last but not least vond er op 23 februari 2002 in Meppel een studie bijeenkomst plaats van de NWIP, waarin Gerard Kulker het Individualpsychologische model presenteerde, dat zicht geeft op de levensstijl en de wijze waarop mensen onder andere in hun werk functioneren.

Kortom het wordt tijd om weer terug te gaan naar de basis van de

hoge score op 'Sociale betrokkenheid' houd ik ervan om mijn ideeën naar voren te brengen en er met andere leden van de groep over van gedachten te wisselen').

Het werd een interessante en leerzame bijeenkomst.

Voornoemd aanbod is in Nederland beschikbaar voor mensen, die hun team functioneren beter inzicht willen krijgen. Of kan worden benut om tot een betere teambuilding te komen. Het aanbod wordt geboden door Radjani Edel en Gerard Kulker.

Geïnteresseerde kunnen contact opnemen met:

Kulker Organisatie- & Adviesbureau

Potgieterlaan 21

2394 VA Hazerswoude Rijndijk

Interimmanagement; coaching; training en reïntegratietrajecten

Telefoon: 071 341 61 10

Mobiel: 06 206 16 376

Bureau Radjani Edel

Voor interim management, coaching en training.

Korenmolen 25

9203 VB Drachten

Telefoon: 051 253 73 36

worden geworven.

Met het voorgaande als basis informatie werd door de deelnemers aan de bijeenkomst de basis-a ingevuld en besproken, om van daaruit de onderstaande groepsopdracht te doen.

B A S I S – A G R O E P S O P D R A C H T

Instructie:

1. Vul individueel de BASIS-A vragenlijst in.
2. Maak, aan de hand van de uitkomst, de grafiek op het BASIS-A scoreformulier.
3. Lees de informatie over de BASIS-A leiderschap/groepskenmerken.
4. Maak gezamenlijk een groepsprofiel op basis van de individuele uitkomsten van de BASIS-A. Welke kwaliteiten en behoeften kent de groep?
5. Beantwoord samen de volgende vragen, maar wijs vooraf een teamlid aan om de leiding te nemen en een om aantekeningen te maken van de resultaten.

Maak bij het beantwoorden van de hieronder gestelde vragen gebruik van de opgestelde BASIS-A groepsscore. (zie vraag 4)

- A. Op welke manier zal deze groep samenwerken wanneer jullie een bepaalde opdracht moeten vervullen?
- B. Hoe zal deze groep omgaan met conflicten, die zich mogelijk in het team kunnen voordoen?
- C. Welk groepslid is volgens jullie het best in staat de groep aan haar taak en verantwoordelijkheid te herinneren?
- D. Welk groepslid, uitgaande van de persoonlijke BASIS-A profielen, zal het best leiding kunnen geven?
- E. Welke groepsleden kunnen goed luisteren? Wat doen ze?
- F. Op welk gebied verwacht de groep problemen te ondervinden bij het vervullen van een opdracht?
- G. Bekijk nu je eigen profiel en bespreek met elkaar de volgende vraag:
Op welke wijze kun jij de groep het best van dienst zijn? Gebruik je individuele BASIS-A scoreformulier om je antwoord te formuleren op deze vraag. (Bijvoorbeeld: 'Met mijn hoge score op 'Aanpassingsvermogen' ben ik in staat een goede bijdrage te leveren als bewaker van de tijd en de groepsregels. Ik kan de groep op het juiste spoor houden'. Of: 'Met mijn

Individualpsychologie en dit tijdschrift te besteden aan de invloed van het gezin waarin wij opgroeiden. Heeft u een reactie op de hierna volgende artikelen, dan hoort de redactie die graag.

Wij wensen u veel leesplezier en een feest van herkenning.

Namens de redactie,
Gerard Kulker

VROEGE JEUGDHERINNERINGEN

als een projectietechniek

door Harold H. Mosak

vertaling :Theo Schoenaker en Marion Walraven-Raming

Uitgave: Rudolf Dreikurs Instituut, 6491 Züntersbach (BRD.) i.s.m. Stichting voor Toepassing van de Individual Psychologie. 1973 Verschenen in: Journal of projective techniques vol. 22, No.3, 1958.)

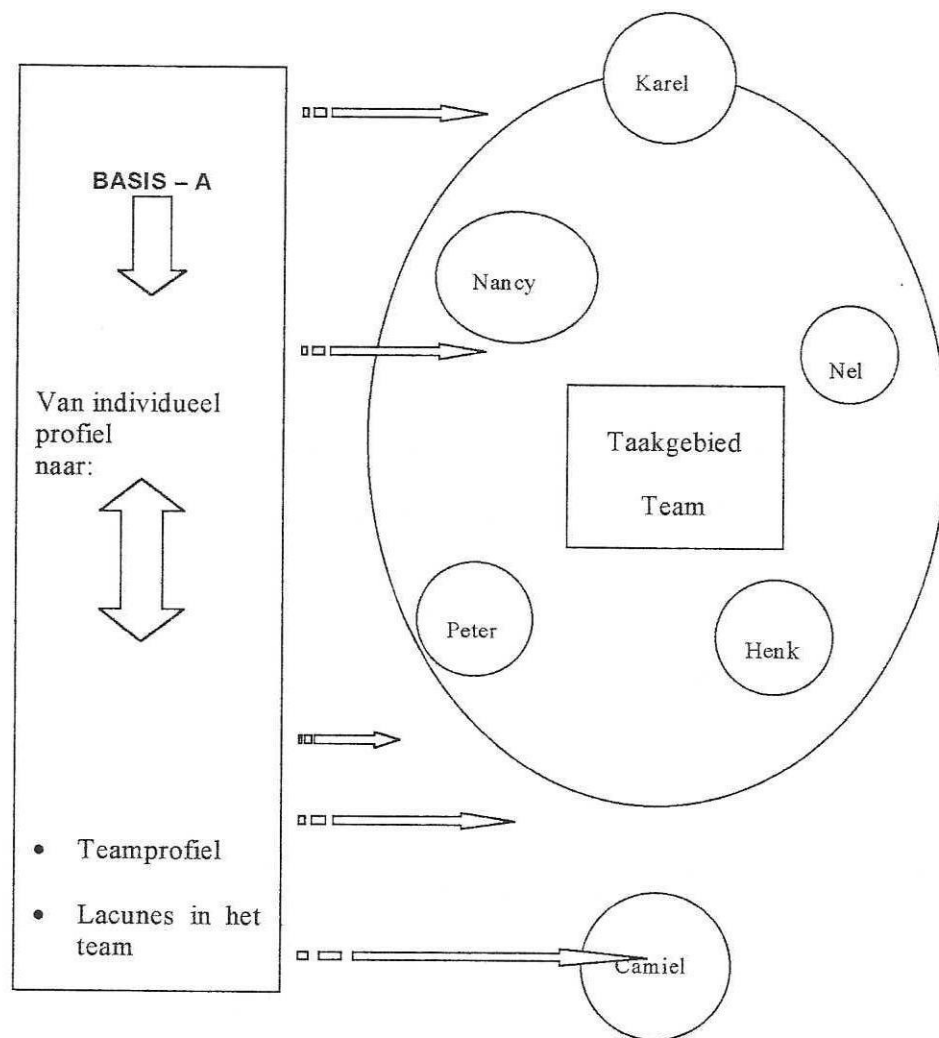
Vroege jeugdherinneringen zijn steeds een onderwerp van psychologische belangstelling geweest sinds G. Stanley Hall (33) een artikel over dit onderwerp publiceerde in 1899. De meeste van de hierna verschenen studies zijn in te delen in 3 groepen.

De eerste bestaat uit een groep van taxonomische en statistische studies, die de leeftijd van de herinnering, het affectieve karakter van het geheugen en andere facetten van de geheugeninhoud classificeren (16, 17, 20, 21, 31, 34, 40 en 53). (De taxonomie is de leer van de systematiek).

Een tweede groep gaat uit van de inzichten van Freud over de vroegste herinnering, nl. dat herinneringen gemaskeerde herinneringen zijn waarachter kinderlijke seksuele conflicten of traumata schuil gaan. Freuds vroeger werk overtuigde hem dat zulke voorvallen werden verdrongen en onder een vermomming waren terug te vinden in de vroege jeugdherinnering van de patiënt (10, 13, 14, 25, 26, 27). Onderzoekers in deze tweede groep beperkten zich grotendeels tot de bestudering van het hedonische karakter van de herinnering in een poging om deze freudiaanse theorie van verdringing te bevestigen. Weinigen deden pogingen om de inhoud van deze herinneringen dynamisch uit te leggen. Rapaport (50) en Zeller (56) hebben aangetoond dat de meeste studies uit deze laatste groep niet voldoen aan de voorwaarden om als betrouwbare test voor verdringing te dienen, terwijl Waldfogel (53) aantoont dat studies die verschenen om de theorie van Freuds verdringing te bewijzen, onjuiste duidingen bevatten.

In de derde groep vinden we onderzoekers die door Krech (33) worden gekenmerkt als de "New-Look" psychologen, die aanvoelen dat waarneming en geheugen beiden zijn verbonden met het persoonlijke referentiekader, d.w.z. zijn persoonlijke waarden en behoeften (22, 46, 47, 54).

Veel van wat uit de derde groep naar voren komt kan in de geschriften van Alfred Adler worden ontdekt (2, 3, 4, 5, 6, 7, 3, 9). Zijn opvolgers (1, 10, 11, 12, 14, 13, 24, 29, 29, 36, 41, 42, 43, 44, 45, 52 en 55) behoren tot de tweede groep.



Op basis van de individuele profielen is een teamprofiel samen te stellen. Een teamprofiel dat ons mogelijkheden aanreikt voor een taakverdeling en informeert over bestaande lacunes in het team. Met dit teamprofiel als uitgangspunt kan het team worden georganiseerd of kan gericht personeel

De eerste teamervaring.

1. Het eerste team, waarvan elke mens deel heeft uitgemaakt, is het gezin waarin hij is opgegroeid. Hij heeft daarin zijn kwaliteiten ontdekt en door te oefenen heeft hij zijn vaardigheden ontwikkeld en uitgebouwd. De toentertijd opgedane ervaringen vormen mogelijk nog steeds een belangrijke factor, die van invloed is op de wijze waarop wij in een team functioneren.
2. De ervaringen, die we in ons ouderlijk gezin hebben opgedaan, liggen opgeslagen in een aantal van onze min of meer bewuste jeugdherinneringen.
3. De Basis-A brengt op grond van die jeugdherinneringen een aantal kwaliteiten in beeld zoals: de wijze waarop men in een groep opereert; of men bepaalde voorwaarden nodig heeft om zijn/haar weg te kunnen vinden dan wel juist behoefte heeft aan vrijheid; of men taakgericht en mensgericht werkt en hierin een goede balans weet te bewaren; hoe men met tegenslagen omgaat; of men geneigd is de leiding op zich te nemen; hoeveel behoefte men heeft aan erkenning en waardering vanuit zijn omgeving; of men goed van vertrouwen dan wel erg alert is op zijn omgeving enzovoort.

Adler verschilde van Freud omdat hij meende dat vroege herinneringen werden onthouden door het selectieve, vermogen van het geheugen en dat dit selectieve vermogen niet als verdringing werkt, maar eerder levend houdt wat in verband staat met het persoonlijke referentiekader, de levensstijl.

Van de vele ervaringen uit de kinderjaren worden slechts die weinigen bewust onthouden, die een uitdrukking zijn van iemands persoonlijke kijk op het leven. Deze gebeurtenissen bepalen niet het toekomstige leven van het individu en kunnen daarom ook niet worden beschouwd als oorzakelijke gebeurtenissen.

Het zijn noch noodzakelijke gebeurtenissen, noch onschuldige camouflage voor zulke gebeurtenissen, noch prettig of onprettig, alhoewel beide in enkele jeugdherinneringen kunnen voorkomen. De herinneringen weerspiegelen eerder het referentiekader van de betreffende persoon van waaruit hij zijn levenservaring uitlegt. Adler schreef: "Zo geven de herinneringen het "Verhaal Van Mijn Leven" weer, een verhaal dat hij in zichzelf herhaalt om zich te waarschuwen of zich op zijn gemak te stellen, om zich op zijn doel te richten, zich met behulp van ervaringen uit het verleden voor te bereiden de toekomst aan te kunnen met deugdelijk gebleken actiepatronen." (9 blz. 73) Hoewel Adler al meer dan 30 jaar op de huidige belangstelling in de samenhang tussen referentiekader en gedrag vooruit liep, heeft zijn werk over vroege herinneringen slechts karige erkenning genoten. Purcell echter besluit een experimentele studie met: "een speciale opmerking over de algemene erkenning van Adlers zienswijze met betrekking tot de vroege jeugdherinneringen met uitzondering van Adlers idee over het fundamentele belang van de allervroegste gebeurtenis, die iemand zich kan herinneren" (49, blz. 440).

Als wij Adlers stellingen aannemen, kunnen de vroegste jeugdherinneringen gebruikt worden als een projectietechniek. Het is mogelijk om daar enkele kerngedachten uit te halen, die verband houden met de mening die iemand over zichzelf en de wereld heeft.

Zowel jeugdherinneringen als dromen en projectietechnieken als vrij - tekenen en vingerverven, hebben het voordeel dat ze volledig ongevormd zijn. De persoon reageert niet op een uitwendige stimulus, zoals het geval is bij de Rorschach of de TAT. Hun vormen kunnen het resultaat beïnvloeden. Afgezien van de mogelijke invloed, die van de onderzoeker of de therapeut kan uitgaan, kan het resultaat alleen

beïnvloed worden door het persoonlijke referentiekader, dat selectief gericht is op de herinneringen die de persoon naar voren brengt.

Alle herinneringen bevatten weglatingen en verdraaiingen. De persoon kleurt of verdraait, legt ergens de nadruk op of laat weg, overdrijft of verkleint in overeenstemming met zijn innerlijke behoeften. Het verschijnsel van weglatingen of verdraaiingen heeft dezelfde betekenis als bij droomuitleggingen.

De volgende herinnering werd verteld door een man die werd opgevoed in een Christian Science gezin waar het verplicht was het bestaan van kwaad, ziekte en dood te ontkennen.

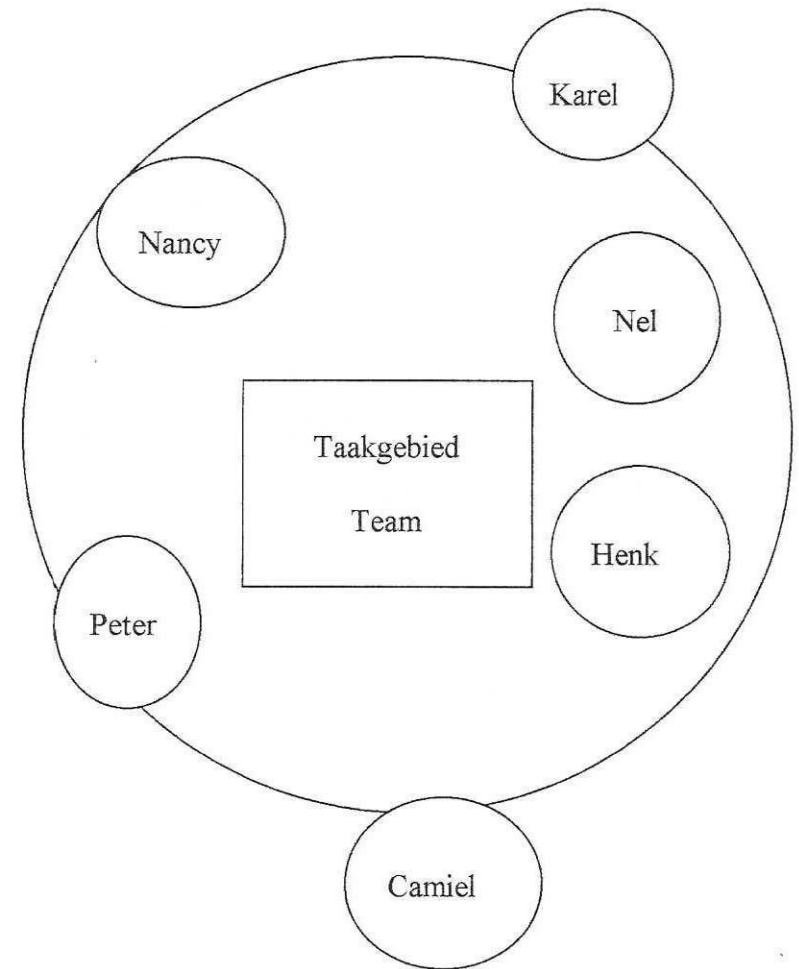
"Ons gezin en twee burens zaten bij ons aan tafel in de eetkamer. Het was een feestelijke gelegenheid. Iedereen glimlachte en iedereen was blij. Vader was thuis".

Duiding: Deze herinnering vertelt een betrekkelijk onschuldig verhaal over een plezierige situatie, maar wat is de betekenis van de laatste zin? Bij nader ondervragen herinnerde de persoon zich weer dat zijn vader juist uit het sanatorium was thuisgekomen. Hoewel de patiënt sinds zijn volwassenheid al gebroken had met de godsdienst uit zijn kinderjaren, toont de herinnering aan hoe hij nu nog steeds betrokken is bij deze godsdienstige principes en nu nog steeds het bestaan van ziekte niet wil aanvaarden.

Verschillende studies hebben gepoogd de juistheid van de gebeurtenissen na te gaan. Vanuit onze ervaring is het niet de juistheid van de ervaring, die de waarde geeft aan de jeugdherinnering. De waarde van de jeugdherinnering ligt in het feit dat zij wordt herinnerd of dat men denkt dat het zo geweest is. Zoals Bartlett (13) veronderstelt, is herinneren eerder een proces van constructie dan van reproductie. Onze ervaring heeft aangetoond, dat herinneringen variëren van voor de hand liggende maaksels - hoewel zelden bewust gemaakte leugens - tot nauwkeurige afbeeldingen van situaties.

Adler vertelt van één van zijn jeugdherinneringen, waarvan hij ontdekte dat die volledig fictief was, maar die duidelijk weergeeft "mijn verlangen om de dood te overwinnen" en die bepalend is geweest bij zijn beroepskeuze.

"Kort daarna ging ik naar een kostschool. Ik herinner me dat de weg die naar school ging over een kerkhof liep. Ik was iedere keer erg bang en was buitengewoon in de war als ik zag hoe andere kinderen zonder de minste aandacht eraan te besteden er overheen liepen, terwijl ik bij iedere stap die ik deed, vervuld was van angst en afkeer. Behalve dat ik me onbehaaglijk voelde met deze angst, was ik ook



1. Een teamprofiel.

HAALT U WEL HET OPTIMALE UIT UW TEAM?

Het onderstaande artikel vormde de basis van een studie bijeenkomst van de NWIP op zaterdag 23 februari 2002.

Inleiding:

Wij leven in een dynamische, complexe wereld, die van mens en organisatie vaardigheden vraagt met snel veranderende omstandigheden te kunnen omgaan. Hiërarchisch en/of centralistisch geleide organisaties zijn minder dynamisch van aard en hebben duidelijk moeite zich aan snel wisselende omstandigheden aan te passen. Onze huidige tijd vraagt dan ook eenvoudig opgezette, minder centralistisch geleide organisaties. De communicatie in dergelijke organisaties wordt gekenmerkt door korte lijnen, wederzijds respect en ruimte om vanuit de eigen kwaliteiten een bijdrage aan het geheel te kunnen leveren. Dergelijke organisaties kennen een delegatie van bevoegdheden en teamwerk neemt een belangrijke plaats in.

Een goed functionerend team laat aan teamleden ruimte zich een passende rol eigen te kunnen maken. En naarmate de te onderscheiden teamrollen beter met elkaar in samenhang functioneren, genereert teamwerk meer succes. Hoe een ideaal team geformeerd en in stand gehouden kan worden, is een onderwerp waarmee veel organisaties en leidinggevendenden zich bezighouden. In de praktijk van alledag zien we organisaties stappen ondernemen om het teamprofiel in beeld te brengen. En instrumenten worden ingezet om de teamrollen van de medewerkers te kunnen onderscheiden en benoemen. Daarbij wordt van leidinggevendenden verwacht dat zij een team zo kunnen aansturen dat de gestelde doelen worden bereikt. Naast leidinggevende kwaliteiten wordt meer en meer van managers verwacht dat ze over kwaliteiten van een groepswerker kunnen beschikken. Het besluitvormingsproces is een ander onderwerp dat aandacht behoeft bij het werken in een team. We moeten af van het gedogende, compromissen model, dat het poldermodel is geworden. We moeten groeien naar kleur, onderscheid en 'schwung' in de besluitvorming.

geërgerd over het idee, dat ik minder moedig was dan de anderen. Op een dag besloot ik om een eind aan deze doodsangst te maken. Opnieuw (zoals bij mijn eerste besluit) besloot ik mijzelf te harden Met de dood op m'n hielen stond ik op enige afstand van de anderen, zette mijn schooltas op de grond tegen de muur van het kerkhof en rende een 12-tal keren heen en weer over het kerkhof totdat ik het gevoel had dat ik de angst meester was geworden (4, blz. 179 en 130)."

Toen Adler halverwege de 30 was en met een schoolkameraad herinneringen ophaalde, ontdekte hij dat zo'n kerkhof nooit had bestaan ook andere kennissen bevestigden dat. Bij Adler (7) en Hatfield (32) vinden we nog 2 beschrijvingen van fictieve herinneringen waar mensen hun geboorte beschrijven. "Herinneringen" die anderen ons vertelden, kunnen niet als herinneringen worden opgevat. Als de persoon zich de situatie kan voorstellen, dan is hij te gebruiken. Blijkt dat niet zo te zijn, dan kan de gebeurtenis niet als een herinnering worden beschouwd.

Beschouwen we de logica van het zelf als een referentiekader dan zullen alle herinneringen in overeenstemming met elkaar zijn, omdat ze alle een weerspiegeling zijn van dit zelfconcept. Dit houdt niet in dat in iedere jeugdherinnering precies dezelfde betekenis naar voren moet komen (12). Evenals bij andere projectietechnieken zullen de duidingen van de verschillende jeugdherinneringen elkaar aanvullen of een meer gedetailleerde uitwerking laten zien. Zo kunnen vroege jeugdherinneringen evenals de persoonlijkheid vergeleken worden met een thema en diens variaties. Zoals Plewa zegt:

"Het is niet altijd even gemakkelijk om uit een jeugdherinnering de gehele inhoud te destilleren Een herinnering kan zoveel facetten hebben, dat pas als men iemand langer observeren kan, men de vele tendensen, die in een jeugdherinnering te vinden zijn, kan ontdekken. Het is daarom ook niet belangrijk hoeveel verklaringen voor een jeugdherinneringen te geven zijn, omdat elke verklaring getuigt van de eenheid van de persoonlijkheid (44, blz. 97)."

De in volgorde later geuite herinneringen kunnen details en bijzonderheden bevatten, die in de vroegere jeugdherinneringen als algemene houding naar voren komen. Wekt het de indruk dat ze met elkaar in tegenspraak zijn, dan is dit echter een oppervlakkig verschijnsel, dat door de duiding dan wordt opgelost. De techniek om tot inzicht in deze samenhang te komen, wordt in het hoofdstuk hierna duidelijk gemaakt.

Het duiden van vroege jeugdherinneringen

Om vroege jeugdherinneringen te duiden, is het nodig onderscheid te maken tussen een jeugdherinnering en een en een verslag. Enkele clinici kennen aan herinneringen die één enkele gebeurtenis beschrijven, dezelfde waarde toe als aan herinneringen die algemeenheden uit kinderjaren weergeven. "Ik herinner me dat op een keer", wordt op dezelfde wijze, behandeld als. "Ik herinner me dat ik toen ik klein was het fijn vond om te lezen."

Naar ons inzicht is de eerste als een herinnering en de tweede als een verslag te beschouwen. De herinnering heeft betrekking op een enkel voorval dat tot "eens op een keer" formaat kan worden teruggebracht, terwijl dat bij een verslag niet kan. (18) Een herinnering, bevat daarom – meestal - meer details dan mogelijk is bij een verslag. Vervolgens kan de herinnering worden voorgesteld (gevisualiseerd), terwijl dat bij het verslag niet kan omdat een serie voorvallen zijn samengesmolten, waardoor het persoonlijke karakter verloren is gegaan. Om na te gaan of de patiënt een herinnering vertelt of een verslag, wordt vaak in de klinische situatie de patiënt verzocht om zijn ogen te sluiten en zich de situatie voor te stellen, om vervolgens te vertellen wat hij voor zich ziet, tot in alle details. Verslagen kunnen van klinisch belang zijn, maar wij gebruiken herinneringen alleen om als projectieve test te duiden.

Vroege jeugdherinneringen kunnen we zien als het prototype waarin de fundamentele houding van de persoon naar voren komt (6). Dientengevolge worden ze eerst thematisch verklaard en dan pas kijken we naar bijzondere details. Als we de details uitwerken kan aan de patiënt gevraagd worden om de voorvallen wat nader toe te lichten.

De mensen die in de jeugdherinnering naar voren komen, moeten niet als specifieke individuen worden beschouwd, maar als prototypen. Zij stellen eerder mensen, mannen of vrouwen in het algemeen, of autoritaire figuren voor, dan de speciaal genoemde personen. Wat dit betreft verschilt onze verklaring net die van Brodsky (14), die de jeugdherinneringen gebruikt om tussenmenselijke relaties, die gedurende de ontwikkelingsjaren van de patiënt ontstonden, te reconstrueren, of die van Eisenstein en Ryersen (23), die de herinneringen beschouwen als de "vroegste, misschien wel duidelijkste resten van vergeten infantiele conflicten".

JH1 *"We hadden een koektrommel op de bovenste plank in de keuken. Ik kon er zelf niet bijkomen, zodat mijn oom mij optilde en zo pakte ik de koektrommel!"*

Duiding: Deze herinnering, door een vrouw gegeven, zegt veel over haar gevoel van

35. Horney, Karen, Neuroses and human growth New York, Norton, 1950
36. Kadis, Asya, Greene, Janet S. and Freedman N., Early childhood recollections- an, integrative technique of personality test data Amer.J.Indiv.Psychol., 1952, 10, 31-42
37. Kahana R.J., Weiland I.H. Snyder B. and Rosenbaum M., The value of early memories in psychotherapy Psychiat. Quart., 1953, 27, 73-82
38. Krech, D Notes toward a psychological theory. J. Pers., 1949, 18, 66-87
39. Meltzer H., The present status of experimental studies on the relation of feeling to memory. Psychol. Rev., 1930, 37, 124-139
40. Miles C.A., A study of individual psychology Amer. J. Psychol., 1893, 6, 534-558
41. Opedal, L. E., Analysis of the earliest memory of a delinquent Int. J.Indiv. Psychol., 1935, 1, 52-58
42. Orgler, Hertha: Alfred Adler. The man and his works London: Daniel, 1939
43. Orgler, Hertha: Comparative study of two first recollections Int. J. Indiv. Psychol., 1952, 10, 27-30
44. Plewa, F The meaning of childhood recollections Int. J. Indiv. Psychol., 1935, 1, 88-101
45. Plottke, P. First memories of "normal" and of "delinquent" girls. Indiv. Bull., 1949, 7, 15-20
46. Postman, L. and Schneider, B.H.: Personal values, visual recognition. and recall. Psychol. Rev., 1951, 58, 271-284
47. Postman, L. and Murphy, G.: The factor of attitude in associative memory. J.exp. Psychol., 1943, 33, 228-238
48. Potwin, E.B. Study of early memories Psychol. Rev., 1901, 8, 596-601
49. Purcell K., Memory. And psychological security J. abnorm. soc. Psychol, 1952, 47, 433-440
50. Rapaport, D. Emotions and. Memory Baltimore: Williams and Wilkins, 1942
51. Saul, L.J , Snyder, T.R and Sheppard Edith., On earliest memories, Psycho-anal. Quart., 1956, 25, 228-237
52. Thatcher P., An early recollection in a case of juvenile delinquency .Indiv.Psychol.Bull 1944, 4 59-60
53. Waldfoegel, S. The frequency and affective character of childhood memories. Psychol. Monogr. , 1948, 62, No. 4 (Whole no. 291)
54. Watson, W.S. and Hartmann, G.W.,-The rigidity of a basic attitudinal frame J.abnorm. soc. Psychol., 1939, 34, 314-335
55. Way, L. Adler's place in psychology. London: Allen and. Unwin, 1950
56. Zeller, A.F. An experimental analogue of repression. I.Historical summary.Psychol. Bull., 1950, 47, 39-51

Literatuur

1. Adler, Alexandra: Guiding human misfits New York: Philosoph. Libr., 1948
2. Adler, A. Erste Kindheitserinnerungen Int. Z indiv psychol., 1933, 11, 31-90.
3. Adler, A. How I chose my career. Indiv. Psychol. Bull., 1947, 6, 9-11
4. Adler, A. The practice and theory of individual psychology. London: Kegan Paul, 1925; New York: Littlefield, Adams Co., 1969
5. Adler, A. Problems of neurosis New York: Harper & Row, 1964
6. Adler, A. The science of living New York: Greenberg, 1929; New York: Doubleday & Co., 1969
7. Adler, A. The significance of early recollections Int. J. Indiv. Psychol., 1937, 3, 233-237
8. Adler, A. Social interest London: Faber and Faber, 1933; New York: Putnam & Sons, 1964
9. Adler, A. What life should mean to you New York: Putnam & Sons, 1931
10. Ansbacher, H.L. Adler's place today in the psychology of memory J. Pers., 1947, 3, 197-207
11. Ansbacher, H.L. and Ansbacher, Rowenda The Individual psychology of Alfred Adler New York: Basic Books, 1956
12. Ansbacher, H.L. "Purcell's Memory and psychological security" and Adlerian theory : J. abnorm. soc. Psychol. 1953, 48, 596-597
13. Bartlett, F.C. : Remembering: a study in experimental and social psychology. New York: Macmillan.
14. Brodsky, P. The diagnostic importance of early recollections Amer. J. Psychother., 1952, 6, 484-493
15. Cason, H. The learning and retention of pleasant and unpleasant activities Arch. Psychol., 1932, 21, No. 134
16. Colegrove, F.W. : Individual memories Am. J. Psychol., 1899, 10, 228-255
17. Crook, M.N. and Harden, L. a quantitative investigation of early memories J. soc. Psychol., 1931, 2, 252-255
18. Dreikurs, R. : The psychological interview in medicine Amer. J. Indiv. Psychol., 1952, 10, 99-122
19. Dudycha, G.J. and Dudycha, M.M.: Adolescents' memories of preschool experiences J. genet. Psychol., 1933, 42, 468-480
20. Dudycha, G.J. and Dudycha, M.M.: Childhood memories. A review of the literature Psychol. Bull., 1941, 38, 668-682
21. Dudycha, G.J. and Dudycha, M.M.: Some factors and characteristics in childhood memories Child Developm., 1933, 4, 265-278
22. Edwards, A.L. The retention of affective experiences- a criticism and restatement of the problem Psychol. Rev., 1942, 49, 43-53
23. Eisenstein V.W and Ryerson Rowena.: Psychodynamic significance of the first conscious memory Bull. Klenninger Clin., 1951, 213-220
24. Feichtinger, F. Early recollections in neurotic disturbances Indiv. Psych. Bull., 1943, 3, 44-49
25. Freud, S. A General introduction to psychoanalysis. New York: Garden City, 1938
26. Freud, S. Repression. In Collected papers. Vol. 4. London: Hogarth, 1925
27. Freud, S. The unconscious. In Collected papers Vol. 4, London: Hogarth, 1925
28. Friedmann, Alice Early Childhood memories of mental patients Indiv. Psychol. Bull., 1950, 8, 111-116
29. Friedmann, Alice First recollections of school Int. J. Indiv. Psychol., 1935, 1, 111-116
30. Gilbert G.M. The new status of experimental studies on the relationship of feeling to memory Psychol. Bull., 1938, 35, 26-35
31. Gordon, K. A study of early memories J. Delinqu., 1928, 12, 129-132
32. Hadfield, J.A. Reliability of infantile memories. Brit. J. med. Psychol., 1928, 8, 87-111
33. Hall, G.S. Note on early memories Pedagog. Sem., 1899, 6, 485-512
34. Henri, B and Henri, C. Earliest recollections. PopSciMon., 1898, 53, 108-115

klein te zijn. Om het "goede" in het leven te krijgen, is zij afhankelijk van de hulp van "grotere" mensen.

Voor een diagnose kan de afhankelijkheid van de oom belangrijk zijn. De herinnering drukt echter een algemener gevoel van afhankelijkheid uit, hetzij van alle mensen hetzij van mannen in het bijzonder. Andere jeugdherinneringen van haar zouden ons duidelijk kunnen maken welke van de twee mogelijkheden hier van toepassing is. Zou echter de bovengenoemde gebeurtenis een op zichzelf staand feit zijn in de levensgeschiedenis van de patiënt of misschien zelfs fictief, waarin de huidige afhankelijkheid van de oom niet bestaat, het herinneren van de gebeurtenis wijst dan op het bestaan van een fundamenteel algemeen gevoel van afhankelijkheid.

Eerst wordt de inhoud van de herinnering overdacht. De daarna volgende analyse geeft een meer afgerond beeld, doordat het enkele nuances aan de persoonlijkheid toevoegt. In ieder geval is het stellen van een diagnose over het zelfconcept (de mening die iemand over zichzelf heeft) naar aanleiding van één enkele herinnering, buitengewoon riskant. Evenals in andere logische en wetenschappelijke onderzoeken is, het generaliseren van één enkel geval ook hier onbetrouwbaar. De tweede jeugdherinnering, die door de vrouw van de koekjestrommelgebeurtenis wordt gegeven, laat ons de toevoegingen aan het persoonlijkheidsbeeld zien.

JH2 *"Ik zat boven op de schutting. Plotseling verloor ik mijn evenwicht, viel naar beneden en brak mijn kaak."*

Duiding: In de eerste herinnering beschrijft de patiënt haar afhankelijkheid van anderen, speciaal van mannen. In het bovenstaande beschrijft ze wat er gebeurt als ze op zichzelf vertrouwt. Daar kunnen alleen rampen uit voortvloeien, ze kan niet alleen bovenaan staan. Deze vrouw voelt dat ze alleen maar door een man "verheven", "opgetild" kan worden. Ze trouwde een man die haar status gaf en materieel bezit: "het goede". Toen haar man haar verliet en haar van haar status en zijn steun beroofde, kon ze het alleen zijn niet verdragen en deed een poging tot zelfmoord.

We hebben al verteld, dat wanneer ogenschijnlijk tegenstellingen voorkomen, zij beschouwd moeten worden in hun totale verband. Het bestaan van tegenstellingen betekend echter, dat onder bepaalde werkelijke of veronderstelde omstandigheden de mens op deze manier zal reageren en onder andere omstandigheden op een tweede manier. Een illustratie van dit type "tegenstelling" vinden we in de hierna volgende

jeugdherinneringen van een volwassen vrouw.

JH1 *"Ik herinner me dat ik nog geen drie was en de vrouw naast ons mij over het hek tilde en me naar huis bracht."*

JH2 *"Voor het geven van een kusje gaf mijn oom mijn zusje tien cent. Hij deed mij hetzelfde aanbod. Ik rende via de achterdeur weg, snel naar huis."*

Duiding: In de eerste jeugdherinnering worden mensen afgeschilderd als hulpvaardig, terwijl ze in de tweede als bedreigend tevoorschijn komen. De tegenstelling wordt opgeheven als we zien dat de hulpvaardige persoon een vrouw is, terwijl de bedreigende figuur een man is. Deze vrouw heeft alleen een plaats in de wereld van de vrouwen. De mannelijke wereld vooral, omdat daarmee seksueel gedrag verbonden is, is bedreigend en dat moet ze zien te vermijden.

Wanneer we vroege jeugdherinneringen duiden, moeten we begrijpen dat hetgeen wordt verteld de persoonlijke houdingen en instellingen uitdrukt en niet een beschrijving vormt van een waar te nemen gedrag. Hoewel deze houdingen voornamelijk voortkomen uit iemands onbewuste interpretatie van de omgeving en zijn eigen rol in het leven, gaat de persoon toch te werk in overeenstemming met dit referentiekader. Herinneringen beschrijven eerder een *modus vivendi* dan een *modus operante*. Het is eerder een weerspiegeling van een kenmerkende kijk op het leven, dan van een kenmerkend gedrag. In de volgende herinneringen komt o.a. naar voren hoe de patiënt het leven als gevaarlijk kenmerkt.

JH1 *"Een ander kind reed op mijn fiets. Hij viel in een stuk glas, had een snee in z'n arm en moest naar het ziekenhuis gebracht worden."*

JH2 *"Een jongen viel op het schoolplein van de glijbaan af. Men bracht hem de school binnen en wachtte op de komst van de dokter."*

Zo iemand kan in zijn gedrag uitdrukken, dat hij gevaar ziet waar het niet bestaat. Hij kan de gevaren van het leven overdrijven. Hij kan zich van deze gevaren terugtrekken d.m.v. angstig of fobisch gedrag. Of hij kan bepaalde afweermechanismen ontwikkelen om met de overal aanwezige bedreiging te ontlopen. Bij de dwangneuroticus zien we als antwoord op dit gevaar een hechten aan rituelen en gevoelens van onmacht en de dwingende behoefte het leven te corrigeren. Het verschijnsel dood houdt velen van hen sterk bezig, omdat dit de grootste bedreiging is. Het is namelijk de enige kracht die niet gecontroleerd kan

meerdere gebruiksmogelijkheden van deze betrekkelijk simpele techniek kenbaar maken.

Ik ontmoette een paar jongens die wat geld van me wilden hebben. Ik had niets. Ze pakten een mes en maakten drie kerven in mijn riem. Ik liep verder naar huis, maar herinner me niet meer wat er gebeurde toen ik thuis kwam"

Duiding: Het is een nogal gecompliceerde herinnering, waarin de patiënt verschillende asociale handelingen verricht, maar er niet verantwoordelijk voor wil zijn. De onderwijzeres is voor "dit alles" verantwoordelijk. Het mechanisme van projectie komt hier duidelijk naar voren en in samenhang gebracht met jeugdherinnering 2 geeft het ons een sleutel tot de mogelijk paranoïde instelling. Weer is hij van de gebruikelijke regels vrijgesteld. Hij heeft een speciaal voorrecht zich buiten de regels te kunnen gedragen en als anderen er geen rekening mee houden, dan zijn ze oneerlijk. De mannelijke wereld wordt afgeschilderd als vijandig en bedreigend.

Volgens ziekenhuisverslagen luidde de diagnose bij deze patiënt: paranoïde schizofrenie. Hoewel hij zich overgaf aan openlijke homoseksuele activiteiten (in tegenspraak met de klassieke freudiaanse theorie), beschouwde hij zichzelf niet als homoseksueel, maar als iets bijzonders, "een biseksueel".

Voor hij in het ziekenhuis werd opgenomen, werkte hij als radioverslaggever (in overeenstemming met ons gissen na jeugdherinnering 1), in een stad die bekend staat om zijn sensationeel leefklimaat.

Vroege jeugdherinneringen lenen zich ook voor andere typen verklaringen dan hierboven werd duidelijk gemaakt (19, 31, 67). Een Freudiaan b.v. kan in jeugdherinnering 4 een korte samenvatting zien van de psychoseksuele ontwikkeling van de patiënt. De jongen wordt in een donkere kast gestopt (de baarmoeder). Later eet hij de lunch van de onderwijzeres op (orale stadium), doet in zijn broek (anale stadium), gaat naar zijn moeder (begin van de oedipale fase) en ontmoet 3 jongens (3 is het symbool voor de mannelijke genitaliën en kunnen het symbool zijn voor de vader), die kerven in zijn riem maken (omdat de riem een lang puntig voorwerp is, wordt hij symbolisch gecastreerd).

Samenvatting

Hoewel vroege jeugdherinneringen veel aandacht hebben gekregen in de literatuur, hebben de meeste schrijvers de herinneringen niet als een projectiemogelijkheid opgevat. Hier wordt een methode voor zo'n soort duiding aangeboden met daarbij een discussie over de problemen die daarmee verbonden zijn. De techniek is doelmatig bij snelle psychiatrische testen, differentiaal diagnoses, beroepskeuze adviezen en in analytische psychotherapieën. Verder onderzoek zal zeer zeker

worden. Zwaarmoedige mensen drukken hun overtuiging dat het leven vol gevaar is uit in het overdrijven van ieder lichamelijk symptoom. Anderen ontwikkelen zich tot symbolen van kracht, worden afhankelijk van of identificeren zich met "sterke" mensen of groepen, om zodoende de gevaren van het leven te verminderen. Weer anderen lokken het onheil uit om zodoende hun fundamentele houding te bevestigen. Ook zijn er, die het gevaar uitdagen om hiermee te bewijzen dat ze een aantrekkelijk leven leiden. Ofschoon deze reacties geen volledig beeld geven van het repertoire dat mensen kunnen ontwikkelen, die het gevoel hebben dat het leven gevaarlijk is, geven ze toch een idee over de verschillende soorten reacties die binnen een door de persoon waargenomen en gevormd referentiekader mogelijk zijn.

Dikwijls komen zowel het gedrag als de fundamentele houdingen aan het licht.

JH1 *"Ik zag op straat een tram aankomen. Ik ging op de rails liggen om hem te laten stoppen. De bestuurder stapte uit en joeg me de straat uit. Ik rende naar huis."*

Duiding: De patiënt haalt kattenkwaad uit, daagt de wereld uit en probeert te winnen. Hij wil best zijn leven riskeren om kattenkwaad uit te halen, om zijn macht te tonen, om te laten zien dat hij het recht heeft om te doen wat hij wil, om anderen zijn wil op te leggen. Hij slaat toe en rent weg.

JH2 *"Moeder gaf ons altijd met een haarborstel er van langs. Op deze dag kon ze hem niet vinden, zodat ze nu met de handgreep van een schaar sloeg. Ik werd bang en gilde: "Ik zal braaf zijn"."*

Duiding: Behalve dat deze jeugdherinnering ons inzicht geeft in een bepaalde instelling van de patiënt, maakt hij ons ook duidelijk met welk soort gedrag de patiënt reageert. Hij zal pas beloven zich goed te gedragen, wanneer hij straf krijgt. Of hij werkelijk zich goed zal gedragen, kunnen we alleen maar raden.

Ter verduidelijking van het persoonlijkheidsbeeld moeten naast de thematische interpretatie nog de details geanalyseerd worden. Bekijk de volgende herinneringen die door twee vrouwen worden gegeven.

JH-A *"Mijn moeder voedde mijn jongere broertje. Ik rende er heen en beet haar in haar borst."*

JH-B *"Mijn moeder maakte mij kwaad. Ik weet niet waarom. Ik rende naar de kast*

en beet een gat in haar geliefde jurk."

Duiding: Beide herinneringen lijken oppervlakkig op elkaar. In de details verschillen ze echter. Bij de één herkennen we de bron van haar frustraties, bij de andere niet. De eerste uit haar agressie direct, terwijl de tweede haar woede verplaatst en via een omweg aanvalt.

Toepassingen

Op talloze wijzen kunnen jeugdherinneringen worden gebruikt. Aangezien zij snel onbewuste houdingen (attitudes) van iemand kunnen blootleggen, kunnen ze in situaties worden gebruikt weer een snelle indruk van de persoon wordt verlangd. Een studie van Kadis, Greene en Freedman (36) toont aan dat vroege jeugdherinneringen betrouwbaar zijn voor dit doel.

Een tweede toepassingsmogelijkheid vinden we in het gebied van de opvoedkundige leiding en beroepskeuze (6-8-9). Een sleutel met betrekking tot de beroepsmatige voorbereiding, die in de jeugdherinnering terug te vinden zou zijn, wordt ons aangereikt door Adler (79), die opmerkte dat artsen over het algemeen een jeugdherinnering produceren die te maken heeft met ziekte en dood. Hij is van mening dat deze jeugdherinnering als richtlijn dient, nl. dat de dood bestreden moet worden. Velen van Adlers eigen jeugdherinneringen vallen in deze categorie. Hij herinnert zich dat hij op 2-jarige leeftijd Engelse ziekte kreeg. Op 4- of 5-jarige leeftijd werd hij twee keer door een ruitje overreden. Op 5-jarige leeftijd kreeg hij pneumonie

....."de dokter die met spoed geroepen werd, vertelde mijn moeder dat er geen hoop meer voor mijn leven was." (3 blz.10)

Zijn dochter vertelde ook, dat één van Adlers jeugdherinneringen over de dood van zijn broer gaat (1).

In sommige jeugdherinneringen komt allereerst het waarnemen naar voren, in andere deelname, beweeglijke activiteit, volledige passiviteit, het zien of het horen (16, 34, 48) Dit heeft implicaties voor beroepskeuze. zie bijv. de volgende jeugdherinnering van een fysioloog die werkt op het gebied van de zintuigen.

JH: "Het was de eerste keer dat ik de zee zag. Ik herinner me niet dat ik de zee eerst zag, maar eerst rook en hoorde ik hem, daarna zag ik hem."

Orgler (42.) verhaalt van dergelijke jeugdherinneringen van een wiskundige en van

In plaats daarvan in hij de passieve ontvanger van de aandacht, die anderen hem geven. Hij is waarschijnlijk een egocentrisch persoon, die graag in het middelpunt van de belangstelling wil staan. Merk op hoe hij de zangstem vermeldt. Misschien gebruikt hij zijn stem voor zijn beroep of uit liefhebberij.

JH 2 "Ik was vijf toen mijn moeder stierf. Ze lag in de kist. Plotseling stond ze op en drukte me tegen zich aan."

Duiding: Deze bizarre herinnering zegt ons dat deze man waarschijnlijk psychotisch is. Hoewel deze herinnering gemaakt is, zien we dat hij daarbij in het middelpunt van de belangstelling staat, het passieve, dat de gevoelens van anderen opvangt en iemand die zo bijzonder is, dat zelfs het onmogelijke hem niet wordt onthouden. Hoewel zijn moeder stierf toen hij vijf jaar was en hij haar zich nauwelijks kan herinneren, kunnen we ons afvragen waarom zij zo duidelijk in deze herinnering naar voren komt. Maakt hij hier alleen zijn passief afhankelijk, behoeften duidelijk? Probeert hij in het kort te zeggen: "Anderen kunnen mij nooit die speciale aandacht geven die moeder mij gaf." Het schijnt in ieder geval dat men alleen al bijzonder kan zijn door passief de gevoelens van een vrouw te ontvangen. We kunnen er ook nog bij vermelden, dat deze patiënt niet bang voor de dood is. In overeenstemming met Horney's ideeën (35) laat deze patiënt zien hoe zijn behoefte iets bijzonders te zijn, hem van de "regels" van het leven bevrijden.

JH 3 "Ik herinner me hoe het voor de eerste keer sneeuwde in ... Het was de eerste keer dat iemand van ons sneeuw zag. Moeder kleepte ons aan en stuurde ons naar buiten om in de sneeuw te spelen. We schepten de sneeuw uit een kan en maakten sneeuwballen. Het was heel leuk,"

Duiding: Als het leven bijzonder is, buiten het gewone kan hij er van genieten. Middelmaticiteit in zichzelf of de routine van het leven kan hij waarschijnlijk niet accepteren. Zowel hijzelf als het leven moet buiten het gangbare zijn. Voor het eerst introduceert hij hier andere figuren dan zijn moeder, wat erop zou wijzen, dat zijn behoeften tot afhankelijkheid het sociale contact niet in de weg zou staan.

JH 4 "Dit was op school. De onderwijzeres strafte me voor iets door mij in een donkere kast te stoppen. Ik dacht dat ze me vergeten was en toen ik hongerig werd, at ik haar lunch op. Na een poosje moest ik naar de toilet. Ik raakte in paniek en ik wist niet wat te doen. Ik probeerde of de deur open was, hij ging open en ik liep naar huis. Onderweg deed ik het in mijn broek en ik dacht: Als ik thuis kom, zal mijn moeder wel boos zijn op de onderwijzeres die mij dit alles heeft aangedaan."

processen, die klinisch niet tevoorschijn komen.

In de hierna volgende jeugdherinneringen van een patiënt, die de behandeling begon tijdens een diepe depressie, zijn zulke tekenen te zien. Na enkele maanden te zijn behandeld, verdwenen de depressieve symptomen en de patiënt leek het goed te maken, zodat we besloten met de behandeling op te houden. De jeugdherinneringen die ze vlak voor de beëindiging van de behandeling gaf toonden aan, dat ze het niet zo goed maakte als ze deed voorkomen.

JH 1 *"Op een dag was ik ziek. De leraar liet alle kinderen naar mij schrijven. Ik vond het fijn."*

JH 2 *"Ik had kinkhoest. We stonde bij de bus te wachten om naar de dokter te gaan. Iedere keer als er een bus kwam gaf ik over. Dit gebeurde vier keer. Toen we in de bus zaten deed ik het door het raam naar buiten."*

JH 3 *"Mijn ouders hadden een feestje. ik had de mazelen. Ik keek naar mijzelf in de spiegel. Dat had ik niet moeten doen. Ik zag er vreselijk uit. Ik herinner me hoe ik in mijn bed lag: een kaars in de kamer en het feestje dat in de kamer ernaast aan de gang was."*

Duiding: in alle jeugdherinneringen zien we hoe de patiënt zich bewust is van ziekte, het gevoel van er niet bij te horen en van de secundaire voordelen van het ziek zijn.

Uit het bovenstaande blijkt reeds, hoe talrijk de mogelijkheden zijn die in jeugdherinnering verborgen liggen. Verder onderzoek zal zeker tot de vruchtbaarheid van deze techniek bijdragen.

Om de vele duidingsmogelijkheden van jeugdherinneringen toe te lichten, geven we een volledige serie herinneringen die ons door een mannelijke patiënt, die in een ziekenhuis was opgenomen, worden verteld.

JH 1 *"Ik sta in de kerk naast mijn moeder, die kerkliederen zingt. Het was alsof haar stem op mij was gericht, alsof ze alleen voor mij zong. Ik voelde mij iets heel bijzonders."*

Duiding: Jeugdherinnering 1 laat de behoefte zien om iets bijzonders te zijn. Zie ook Adlers "Streven naar erkenning" (19) en Horney's "Zoeken naar eer" (35). De herinnering toont echter niet, dat de persoon iets doet om bijzonder te zijn.

een directeur van een tekenfilmmaatschappij.

De bruikbaarheid van jeugdherinneringen in de psychotherapie wordt verhoogd door hun ontmaskerend vermogen zonder het verloop van de therapie te storen. Zij stellen de therapeut in staat om aan het begin van de behandeling al hypothesen te maken voordat van ander materiaal gebruik wordt gemaakt. Voorspellingen over de reactie van de patiënt tegenover de behandeling en de therapeut kunnen zo in een vroeg stadium onder woorden worden gebracht. De drie herinneringen die nu volgen dienen om dit te illustreren.

JH1: *"Ik lag in mijn kindervan. De mensen keken naar mij. Ik lag op mijn rug, net als een baby."*

JH2: *"De leraar sprak met ons. Het was de eerste schooldag. Ik probeerde een goede indruk te maken. Ik sprak niet tegen de anderen. Ik deed niets."*

JH3: *"Ik won de eerste prijs. Ik weet niet waarvoor. Mijn gevoel herinner ik me niet meer. De leraar riep me naar voren in de klas en reikte me de prijs uit."*

Duiding: De passiviteit van de patiënt komt hier duidelijk naar voren. De verantwoordelijkheid voor de vooruitgang van de behandeling zal hij graag afschuiven op de therapeut. Hij zal waarschijnlijk proberen een "goede" patiënt te zijn en zal er op uit zijn de goedkeuring van de therapeut te verkrijgen. Openlijk verzet is niet te verwachten. Hij zal zelden zijn gevoelens uiten. Hij zal tijdens de behandeling graag in het centrum van de behandeling staan. Hij is meer gericht op krijgen dan doen.

Discussie

Hoewel jeugdherinneringen een betrekkelijk eenvoudige projectietechniek vormen, zijn er nog een aantal onopgeloste problemen. Bij de theoretische problemen zien we de vraag of jeugdherinneringen voor differentiaal- diagnostische doeleinden gebruikt kunnen worden. Anders gezegd, de vraag die gesteld zou kunnen worden luidt: "Produceren mensen van verschillende persoonlijkheidsstructuur bepaalde kenmerkende herinneringen?"

Eisensteyn en Ryerson (23) en Freedman (28) en Feichtinger (24) stellen dat jeugdherinneringen voor diagnostische doeleinden gebruikt kunnen worden. De meeste andere schrijvers zwijgen hierover.

Een andere vraag houdt zich bezig met de "dramatische" herinnering. Hierbij gaat het om een duidelijke dramatische of traumatische gebeurtenis, dood, ramp,

ongeluk, een unieke plezierige ervaring, welke de meeste mensen die dat meemaken, zich wel zouden herinneren. We hebben in zo'n geval een vuistregel:

Hoe dramatischer een gebeurtenis, des te minder waarde kan worden gehecht aan de duiding daarvan, omdat de herinnering zeker voor een deel wordt bepaald door invloeden van buitenaf.

Hoe onbeduidender de gebeurtenis, des te groter is de kans dat de herinnering wordt ingegeven door de persoonlijke behoeften. Dat een situatie die dramatisch of traumatisch is niet perse onthouden hoeft te worden, wordt ons door Orgler (43) duidelijk gemaakt

Zelfs in de dramatische gebeurtenissen bepalen de fundamentele houdingen (attitudes) hoe het verhaal verteld wordt; de details worden geaccentueerd en anderen worden weggelaten.

JH dramatisch: *"Er was een brand in de stad waar wij woonden. Driekwart van de stad brandde 's nachts uit. Allerlei dakloze mensen werden bij mij in huis gebracht. Er was een oude man bij die de ziekte van Parkinson had, die helemaal verbrand was. Hij werd bij mij in huis behandeld en ik voelde medelijden met hem."*

Duiding: Deze jeugdherinnering werd waarschijnlijk onthouden vanwege zijn levendigheid en de indruk die de gebeurtenis moet hebben gemaakt op allen die de brand meemaakten. Deze herinnering, door een arts gegeven, toont ons hoe de patiënt op bijzondere wijze de situatie heeft waargenomen.

JH onbeduidend: *"Ik zat op het pad te spelen met wat blokken. Ik vond het fijn om te zitten en blokken te rangschikken."*

Duiding: Waarom zou iemand zich een gebeurtenis herinneren die er op het eerste gezicht zo oppervlakkig uitziet? Vele volwassenen hebben als kind soortgelijke ervaringen gehad en weten dat niet meer. De herinnering wordt duidelijker als we weten dat de patiënt dwangmatig is.

Tot welke leeftijd is een jeugdherinnering "vroeg"? Waarom hebben latere jeugdherinneringen niet dezelfde betekenis als de vroegere?

De tweede vraag is gemakkelijker te beantwoorden dan de eerste. Het blijkt dat latere jeugdherinneringen veranderen onder invloed van de huidige stemming, terwijl vroeger jeugdherinneringen de fundamentele houdingen (attitudes) tegenover

het leven weergeven. Om deze redenen hebben wij bij de leeftijd van 8 jaar een scheiding gemaakt waar vroeger jeugdherinneringen ophouden. Een uitzondering voor deze werkwijze moet gemaakt worden wanneer de plaats van de patiënt in de gezinssamenstelling tijdens de kinderjaren verandert. B.v. in een gezin waar 2 kinderen zijn en waar het oudste kind zal komen te sterven, daar wordt het jongere kind in de positie gedrukt van enig kind. Onder zulke omstandigheden kan de fundamentele houding plotseling radicaal veranderen. Uit beperkte klinische ervaringen blijkt dat de patiënt vroegere ervaringen "vergeet" en alleen die herinneringen bewaart, die verband houden met zijn veranderde leefomstandigheden.

Als vroeger jeugdherinneringen met het persoonlijk referentiekader overeenstemmen, dan doet zich nog een andere vraag voor.

Als onder invloed van psychotherapie de instelling van de persoon verandert, veranderen dan ook zijn jeugdherinneringen?

Klinische verslagen (18 en 51)) tonen aan, dat dat zo is. De patiënt:

- a. vertelt nieuwe herinneringen;
- b. "vergeet" enkele van de oude herinneringen, dwz. ze worden of soms niet meer spontaan geuit, of de patiënt herinnert ze zich niet meer;
- c. komt met dezelfde herinneringen, maar ontdaan van de vroegere emotionele toon;
- d. geeft de oorspronkelijke herinneringen weer, met toevoegingen of weglatingen, zodat de gebeurtenis dezelfde blijft, maar wat de patiënt er mee zegt, is anders.

Hier volgt een voorbeeld waarbij dezelfde gebeurtenis door iemand wordt verteld, eerst aan het begin en de tweede keer aan het eind van de behandeling.

JH voor de behandeling

"Wij gingen vrienden van mijn familie bezoeken. Ik zat op schoot van een man en hij deed iets wat ik niet erg fijn vond. Ik weet niet wat, maar ik werd bang en wilde daarom niet meer de familie bezoeken."

JH na de behandeling

"Mijn zusjes namen mij mee om een man te bezoeken. Ik zat op zijn schoot, zijn hand stak in mijn broek. Ik vond niet dat het goed was, maar ik deed er niets aan."

Zo nu en dan kunnen jeugdherinneringen sleutels geven tot dieper liggende